

POVELJA IMENOVANJA INKVIZITROM LUKE POLOVINIĆA SA SJEDIŠTEM U ZADRU (7. V. 1589.)

Augustin PAVLOVIĆ, Zagreb

Povelja imenovanja inkvizitorom fra Luke Polovinića, dominikanca iz Bola na Braču sada se nalazi u Muzeju dominikanskog samostana u tome mjestu. Povelja je izdana u Rimu 7. svibnja 1589. Ovdje ću donijeti njezin opis, latinski tekst i hrvatski prijevod.

I.

Povelja je napisana na pergameni veličine 42 x 30 cm. Na sredini (redci 17-19) jako je oštećena, pa su neke riječi nečitljive. Predmnijevani tekst na nečitljivim mjestima stavio sam u oštrokutne zagrade <>. Donji je dio pergamene presavijen, a prijeklop je visok oko 1 cm. Dolje s desne strane izrezan je jedan komad veličine 18 x 6 cm. Na prijeklopu visi kutijica, iz koje je ispao pečatni vosak.

Kako se vidi iz članka o. Antonina Zaninovića »O životu i književnom radu fra Luke Bračanina« (*Grada za povijest književnosti Hrvatske*, knj. XIV, Zagreb, JAZU, 1939., 28), pod prijeklopom s lijeve strane nalazi se potpis i sedmog kardinala: *Fr. Constantius Sancti Petri de Monte Aureo*, a s desne strane potpis notara: *Flaminius Adrianus, Sanctae Romanae et universalis Inquisitionis notarius et secretarius*. O. Zaninović je u tom članku objavio i dio latinskog teksta povelje, ali je izostavio najteži dio, tj. od V. stavka (*concedentes*) do VIII. stavka uključno (*Non obstantibus*). Napominjem da sam razdiobu na stavke napravio ja radi veće jasnoće. Isto tako sam unutar nekih predugih rečenica, također radi veće jasnoće, umjesto zareza stavio točku i zarez.

Snimku povelje objelodanio je o. Anđelko Fazinić u *Spomenici dominikanskog samostana u Bolu 1475-1975* (Bol – Zagreb, 1976.), na str. 143. No za CCP su je u rujnu 1999. opet snimili Inga Lisac i Krešo Pavić.

II.

Latinski tekst povelje

LUDOVICUS

Sanctae Anastasiae Madrutius, IULIUS ANTONIUS, S. Bartholomaei in Insula Sanctae Severinae, PETRUS S. Hieronymi Illyriorum DEZA, IOANNES ANTONIUS S.S. Quatuor Coronatorum, IOANNES BAPTISTA S. Marcelli, Fr. HIERONYMUS Bernerius, S. Thomae in Panone, Aesculanus, et Fr. CONSTANTIUS Sancti Petri in Monte Aureo, Sarnanus, nuncupatorum titulorum Presbyteri, miseratione divina Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, in universa Republica christiana adversus haereticam pravitatem generales Inquisitores a Sancta Sede Apostolica specialiter deputati.

Dilecto nobis in Christo Reverendo fratri LUCAE POLOVINEO de insula Brachia, ordinis fratrum Praedicatorum, Sacrae Theologiae Magistro, Salutem in Domino sempiternam.

Cum ad hoc in primis tendat intentio ut fides catholica ubique floreat et augeatur atque omni haeretica pravitas mentibus personarum quarumlibet tollatur, nostrae diligentiae studium libenter adhibemus, ut qui a caula Dominici gregis diabolica fraude seducuntur, ad eam aspirante Domino reducantur, vel, si in eorum damnato proposito obstinato animo pertinaciter perseverare contendant, ita debita animadversione puniantur, ut eorum poena aliis transeat in exemplum.

Idcirco, ut haeretica pravitas eo efficacius propellatur, quo illius inquisitores maiori fuerint auctoritate suffulti, te fratrem Lucam praefatum, de cuius doctrina, pietate et prudentia plane confidimus, auctoritate Apostolica in hac parte nobis commissa nostrum et Apostolicae sedis in Civitate et Diocesi Iadrae Inquisitoris –Inquisitorem Generalem creamus, instituimus et tenore praesentium deputamus:

concedentes tibi in praemissis facultatem, potestatem et auctoritatem contra quoscumque haereticos et a sancta fide apostatas, aut cuiusvis damnatae haeresis sectatores, seu de haeresi vel apostasia a fide suspectos; sortilegia haeresim sapientia, divinationes et incantationes aliaque diabolica maleficia et praestigia committentes aut magicas et necromanticas artes exercentes, illorumque sequaces, credentes, receptores, fautores et defensores vel eis opem, auxilium, consilium et favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, praestantes, vel eorum libros vel scripta legentes aut retinentes cuiusque status, gradus, ordinis, etiam regularis, conditionis, dignitatis et praeeminentiae fuerint; inquirendi et procedendi ac praecedentibus legitimis indiciis eos comprehendendi, seu capi et comprehendendi, atque carceribus mancipari et, prout iuris fuerit, rigoroso examini subiici et torqueri faciendi; et demum, servatis de iure servandis, etiam per sententiam desuper canonice ferendam, si innocentes seu non culpabiles reperti fuerint, in toto vel ab instantia iudicii absolvendi vel liberandi; si vero culpabiles deprehendantur, iuxta canonicas sanctiones, prout qualitas excessuum exigent, condemnandi ac debitis poenis coërcendi et puniendi; necnon Procuratorem fiscalem et Notarios publicos aliosque in his necessarios Officiales, etiam clericos saeculares seu quorumvis ordinum regulares deputandi ac eos, ut onus illis iniunctum diligenter exsequantur et peragant, in virtute sanctae oboedientiae praecipienda, iniungendi et mandandi, et, si necesse fuerit, aliquem clericum etiam in sacris et

presbyteratus ordinibus consecratum, propter pravitatem haereticam ad degradationem condemnandi et exsequendi eandem degradationem per quemcumque catholicum antistitem, gratiam et communionem Sanctae Sedis Apostolicae habentem, quem ad id duxeris deputandum, nisi ordinarius loci, ad id requisitus, degradationem <presbyteri> per seipsum maluerit procedi; et demum eum sic degradatum Curiae saeculari relinquendi.

Contradictores autem quoslibet et rebelles, ac tibi in praemissis non parentes per censuras ecclesiasticas et poenas ac aliis iuris remediis opportunis compescendi, ac in his et praemissis omnibus et singulis auxilium brachii saecularis invocandi et implorandi, ac ad veritatis lumen redire volentes, si alias relapsi non sint, recepta prius ab eis haeresum et errorum suorum abiuratione publice vel privatim, arbitrio tuo iuxta haeresum, factorum, locorum et personarum facienda, praestito per eos iuramento quod talia deinceps non committent, nec talia aut similia committentibus seu illis adhaerentibus, aut opem, auxilium, consilium et favorem, per se vel per alium seu alios praestabunt, aliosque in forma ecclesiastica consueta ab eisdem haeresibus et erroribus ac quibusvis sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis, ac etiam temporalibus, in quas praemissorum occasione quomodolibet incurrerunt, iniuncta inde eis pro modo culpae publica, vel, ut sibi videbitur, privata paenitentia, absolvendi et in gremium sanctae matris Ecclesiae admittendi, recipiendi et reconciliandi, absolutionemque, receptionem et reconciliationem huiusmodi cum sollemnitatibus ac aliis requisitis faciendi, ipsosque sic absolutos, receptos et reconciliatos communioni sacramentorum et unitati fidelium restituendi, omniaque et singula alia, quae ad huiusmodi errores, haereses, sortilegia, maleficia, divinationes et incantationes, et magicas et necromaticas artes, reprimendi ac radicitus extirpandi, iuxta iuris ordinem necessaria cognoscens et opportuna, et quae ad officium Inquisitionis huiusmodi pertinent, faciendi, gerendi, ordinandi et exsequendi.

Non obstantibus in contrarium quibuscumque.

In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium nostram per infrascriptum nostrum Officium Sanctae Romanae et universalis Inquisitionis notarium fieri fecimus, et nostra manu subscriptas et sigilli eiusdem Sancti Officii, in quo in talibus utimur, iussimus appensione muniri.

Datum Romae, in generali congregatione Sancti Officii, Die VII mensis Maii Anno Christi MDLXXXIX, Pontificatus Sanctissimi in Christo patris et Domini nostri, Domini Sixti papae V anno quinto.

Ludovicua, Card. Madrutius

Iulius Antonius, Card. S. Severinae

Petrus Card. Deza

Ioannes Antonius, Card. SS. Quattuor

J.B. Card. S. Marcelli

Fr. Hieronymus, Card. Aesculanus

Fr. Constantius, Sancti Petri de Monte Aureo

Flaminius Adrianus

Sanctae Romanae et universalis Inquisitionis

notarius et secretarius

(Sigillum appensum)

III.

Hrvatski prijevod povelje

LJUDEVIT

od Sv. Anastazije, Madrucije, JULIJE ANTUN, od Sv. Bartula na Otoku sv. Severine, PETAR DEZA, od Sv. Jeronima Iliraca, IVAN ANTUN, od Svetih Četiriju Okrunjenih, IVAN KRSTITELJ, od Sv. Marcela, brat JERONIM BERNIERI, od Sv. Tome in Pano-
ne, iz Ascolija; i brat KONSTANCIJE, od Sv. Petra in Montorio, iz Sarna; prezbiteri spo-
menutih naslova, po Božjem smilovanju kardinali Svete rimske Crkve, posebno određeni
od Svete Apostolske Stolice kao opći istraživači (inkvizitori) u čitavom kršćanskom svi-
jetu protiv krivovjerne izopačenosti.

Dragom nam u Kristu velečasnom bratu LUKI POLOVINIĆU s otoka Brača, Reda braće
propovjednika, magistru svete teologije, vjekovječno spasenje u Gospodinu!

Budući da naša nakana u prvom redu smjera k tome da katolička vjera svagdje cvjeta i raste, a
da se svaka krivovjerna izopačenost ukloni iz pameti bilo kojih osoba, rado svoju brižljivost
usmjerujemo k tome da se oni koje đavolska varka odvodi iz tora Gospodnjeg stada, po Božjem
nadahnuću u nj natrag dovedu; ili, ako se napinju s okorjelim duhom tvrdoglavo ustrajati u osu-
đenoj namjeri, da se dužnom opomenom kazne kako bi njihova kazna bila drugima primjer.

Zato, da bi se krivovjerna izopačenost što djelotvornije odagnala i da bi time istraživači
(inkvizitori) imali veću vlast, tebe, spomenutog brata Luku – u čiju se nauku, pobožnost i
razboritost potpuno pouzdajemo – apostolskom vlašću, nas i Apostolske Stolice, koja nam
je u ovoj stvari povjerena, imenujemo i postavljamo te snagom ove apostolske povelje
određujemo za općeg istraživača (generalnog inkvizitora) u gradu Zadru i zadarskoj nadbis-
kupiji – umjesto brata Nikole iz Zadra, bivšeg istraživača u istom gradu i nadbiskupiji.

Udjeljujemo ti u prije navedenim stvarima moć, vlast i ugled protiv bilo kojih krivovjeraca i
odmetnika od svete vjere; protiv onih koji izvode gatanja što mirišu na krivovjerje, pretka-
zivanja, čaranja i druge đavolske čarolije i opsjene, ili koji se bave magijskim i nekroman-
tskim umijećima; protiv njihovih sljedbenika, vjernika, primatelja, zaštitnika i branitelja, ili
protiv onih koji im – izravno ili neizravno, javno ili tajno – pružaju pomoć, potporu, savjet i
zaštitu, ili čitaju ili drže njihove knjige ili spise, bili oni kojega mu drago staleža, stupnja,
reda, pa i redovničkog, položaja, dostojanstva i ugleda. (*Udjeljujemo ti vlast*) da se takve is-
pituje, protiv njih povede postupak, i da ih se, kad prethode zakoniti pokazatelji, privede, ili
uhiti i privede te baci u tamnicu, pa, ako to traži pravo, podvrgne strogom ispitivanju i stavi
na muke, i onda, poštujući propise koje treba poštovati, donijeti presudu po crkvenim zako-
nima te ih tako u potpunosti bilo odriješiti ili osloboditi od tužbe ako budu nađeni nevini ili
bez krivnje, bilo osuditi, prema crkvenim kaznenim propisima, te ih dužnim kaznama, kako
bude tražila veličina krivnje, zauzdati i kazniti, ako budu nađeni krivi.

(*Također ti udjeljujemo vlast*) da opunomoćiš zastupnika državne blagajne i javne bilje-
žnike, pa i svjetovne klerike i redovnike bilo kojih redova, te njima u snazi svete poslu-
šnosti zapovjediš, nametneš i naložiš da marljivo izvrše i obave nametnuti im zadatak, i
da, ako bude nužno, nekog klerika, makar imao i svete redove, uključivši i prezbiterat,
<zbog krivovjerne izopačenosti osudiš na isključenje iz duhovnog staleža pa odrediš da>

to isključenje obavi koji katolički biskup koji je u milosti i zajedništvu sa Svetom Apostolskom Stolicom, i za kojega smatraš da mu to treba povjeriti, osim ako mjesni ordinarij, za to zamoljen, ne bi htio sam obaviti to isključenje <prezbitera> iz duhovnog staleža (degradaciju), a zatim ga, tako otpuštena iz duhovnog staleža, predaš svjetovnoj vlasti.

(Također ti udjeljujemo vlast) da bilo koje osporavatelje i buntovnike, kao i one koji ti se u prethodnome ne pokore, kazniš crkvenim cenzurama i kaznama te drugim prikladnim pravnim lijekovima, te da za taj i prethodne slučajeve, općenito i pojedinačno uzete, pozoveš u pomoć i zamoliš svjetovnu vlast, a one koji se budu htjeli vratiti k svjetlu istine, ako već drugi put nisu pali, da odriješiš pošto si od njih primio odreknuće od krivovjerjâ i njihovih zabluda, i to javno ili privatno, prema svojoj uviđavnosti, prema kakvoći krivovjerjâ, djelâ i osobâ, pošto su prisegli da takve stvari ubuduće neće činiti, niti će onima koji slične stvari rade ili uz njih prianjaju, pružati pomoć, potporu, savjet i zaštitu, sami ili preko drugih. *(Isto tako ti dajemo ovlast da odriješiš)* i druge, na uobičajeni način, od istih krivovjerja i zabluda te od bilo kojih crkvenih presuda, cenzurâ i kaznâ, pa i vremenitih, u koje su u povodu prethodnoga upali na bilo koji način, pošto si im prema krivnji bio naložio javnu ili, ako ti se bude tako činilo, privatnu pokoru, da ih pripustiš u krilo svete majke Crkve, primiš i s njome pomiriš, i da to odrješenje, primanje i pomirenje obaviš sa svečanim obredima i svim drugim potrebnim, a njih – tako odrješene, primljene i pomirene – povratiš u zajedništvo sakramenata i u jedinstvo s vjernicima. *(Također ti dajemo vlast)* da činiš, obavljaš, naređuješ i izvršiš sve i pojedine stvari koje su prema pravnome poretku nužne i prikladne i koje pripadaju takvoj službi istraživanja, kako bi se suzbili i s korijenom iščupale takve zablude, krivovjerja, gatanja, vraćanja, bajanja (pretkazivanja) i čarolije te magijska i nekromantska umijeća.

Bez obzira na bilo kakve protivne odredbe.

Kao jamstvo i svjedočanstvo svih tih stvari, uzetih općenito i pojedinačno, dajemo naše pismo, koje smo dali napisati od dolje potpisanog našeg bilježnika, a koji je ujedno i bilježnik Oficija svetog rimskog i općeg istraživanja (inkvizicije). I zapovjedili smo mu da ono, od nas vlastoručno potpisano, bude utvrđeno obješenim pečatom Svetog oficija što ga u tim slučajevimo rabimo.

Dano u Rimu, na općem sastanku Svetog oficija, dne 7. svibnja Kristove godine 1589., pete godine papinske službe našega presvetoga u Kristu oca i našega gospodina, gospodina pape Siksta V.

Ljudevit, kard. Madrucije

Julije Antun, kard. Sv. Severine

Petar kard. Deza

Ivan Antun, kard. Svetih Četiriju Okrunjenih

Ivan Krstitelj, kard. Sv. Marcela

Brat Jeronim, kard. iz Ascolija

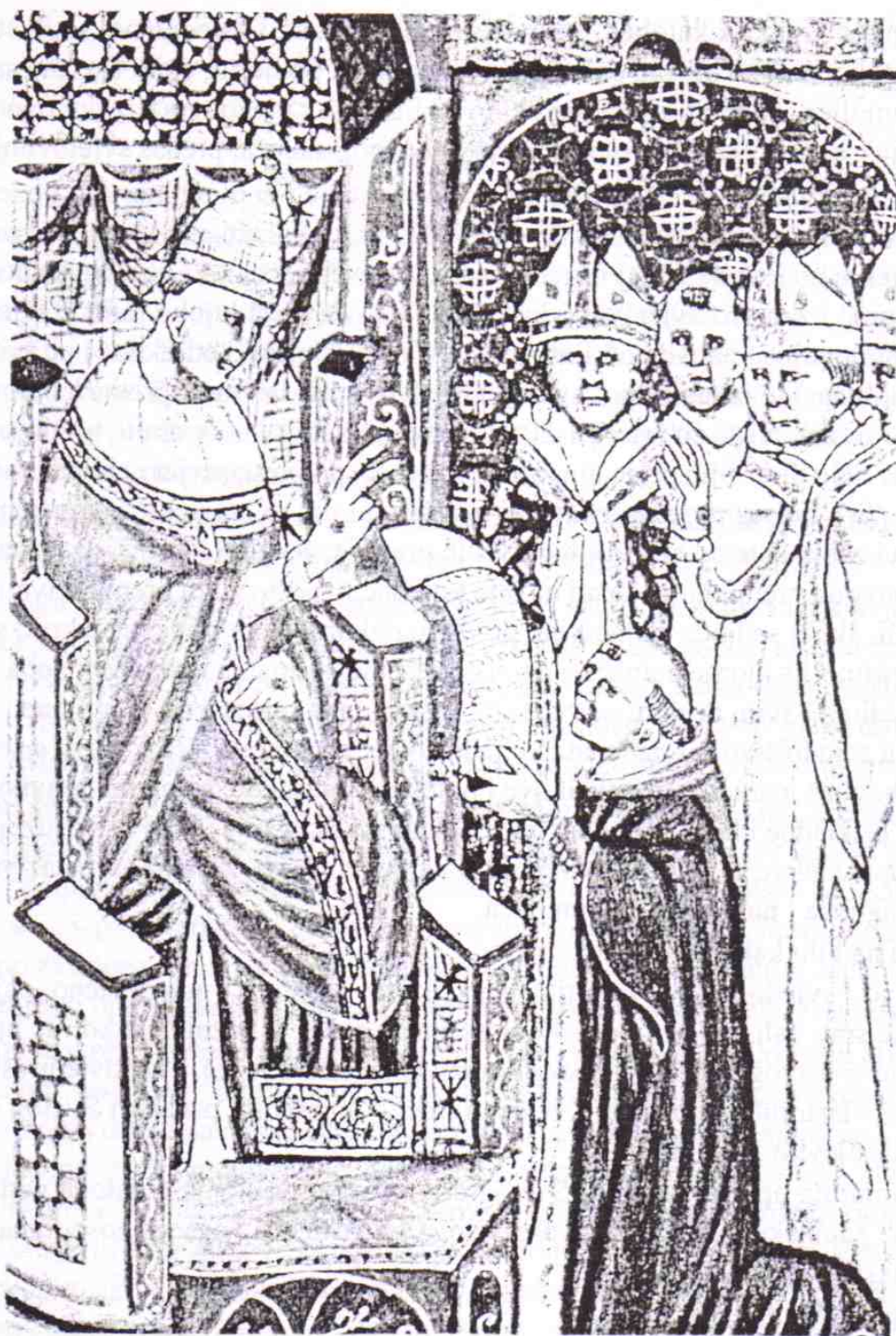
Brat Konstancije, Sv. Petra in Montorio

Flaminije Adrijan

Svete rimske i opće inkvizicije

bilježnik i tajnik

(Viseći pečat)

Ustrojem suda za »istraživanje krivovjerničke izopačenosti« (Inquisitio haereticae pravitatis, 1232.) papa Grgur IX. želi krivovjerce povratiti Crkvi i katoličkoj vjeri – uvjeravanjem